

Hänvisning
E 58/2023 rdStora utskottet
00102 RIKSDAGENKontaktperson
Anna-Lena Sjöberg

Ärende

Yttrande över statsrådets utredning: Finlands viktigaste mål inför EU:s valperiod 2024-2029

Statsrådet har sänt sin E-skrivelse om Finlands viktigaste mål inför EU:s valperiod 2024-2029 till riksdagen. Riksdagens stora utskott har av denna anledning bett Ålands landskapsregering att lämna ett skriftligt yttrande. Med anledning härav önskar Ålands landskapsregering framföra följande.

Landskapsregeringen ser det som positivt att få en möjlighet att yttra sig till riksdagen över statsrådets E-skrivelse, men hade gärna hörts redan i samband med regeringens beredning av skrivelsen. Åland för en proaktiv och konstruktiv EU-politik och ser yttrandet som en grogrund för att ytterligare förbättra samarbetet med Finland i syfte att föra fram Ålands prioriteringar till EU:s institutioner.

Ålands EU-politik

Åland och ålänningarnas dagliga liv påverkas i stor utsträckning av beslut som fattas på EU-nivå. För att kunna fortsätta bygga ett välfungerande Åland där människor vill bo och leva måste också EU:s beslut vara anpassade till lokala förhållanden. För landskapsregeringen finns det således all anledning att fortsätta föra en aktiv EU-politik. I takt med att EU får tillgång till nya budgetmedel måste Åland se till att stödprogram anpassas så de kan användas effektivt också i mindre autonomier som Åland. När diskussioner kring nya kompetensområden aktualiseras måste Åland fortsätta vara med och forma Finlands ståndpunkter i enighet med självstyrelselagen och samtidigt påverka diskussionen på EU-nivå för att säkerställa att nya EU-kompetenser inte riskerar påverka självstyrelsen negativt. Landskapsregeringen ser med oro på hur kommissionen allt oftare exempelvis kräver endast en nationell plan per medlemsstat inom olika områden. Om det bara får finnas en plan eller lösning per medlemsstat inom områden där Åland har behörighet riskerar det leda till en behörighetsförskjutning och således en förändring i Finlands politiska och konstitutionella grundstruktur, vilken måste respekteras enligt EU:s grundfördrags artikel 4.2. För landskapsregeringen är det av stor vikt att kommissionen tar Ålands konstitutionella status i beaktande i såväl nya lagförslag som i arbetet med

olika fonder och program. Landskapsregeringen fortsätter också att understryka vikten av subsidiaritetsprincipen och ser med oro på hur den allt oftare inte tas tillräckligt i beaktande i EU:s beslutsprocesser.

Allmänt

Europeiska rådet antar efter Europaparlamentsvalet (6-9.6.2024) en strategisk agenda som fastställer prioriteringar för den nya femårsperioden och utgör vägledning för kommissionens ordförande. I E-skrivelsen fastställs Finlands viktigaste mål för inflytande på EU:s strategiska agenda och den kommande kommissionens program.

Strategisk konkurrenskraft

Landskapsregeringen stödjer Finlands mål att få en bättre och mindre EU-reglering samt välkomnar att skrivelsen understryker vikten av att subsidiaritetsprincipen ska respekteras och besluten fattas så nära medborgarna som möjligt. Samtidigt önskar landskapsregeringen att såväl de brister som idag finns när det kommer till att faktiskt respektera subsidiaritetsprincipen i praktiken som problematiken kring att kommissionen allt oftare kräver endast en plan eller implementering per medlemsstat kunde lyftas ännu tydligare i skrivelsen.

Landskapsregeringen omfattar också fullständigt skrivelsens formulering att medlemsstaternas särdrag bättre ska beaktas i beredningen av EU-lagstiftning, så att de föreslagna rättsakterna ska bygga på tillräckligt omfattande konsekvensbedömningar där skillnaderna mellan medlemsstaterna tas i beaktande. Landskapsregeringen är även helt enig med statsrådet att särskild uppmärksamhet i förslagen till rättsakter bör ägnas åt att de inte medför en onödig administrativ börda eller alltför detaljerade skyldigheter. För en liten förvaltning som Ålands är det av yttersta vikt att den administrativa bördan begränsas till ett minimum, samt att det inte ställs krav på nya myndigheter eller omfattande rapporteringskrav.

En ren och digital omställning

Landskapsregeringen ser det som positivt att frågor som rör en ren och digital omställning lyfts fram och stödjer att de politiska åtgärderna för att bekämpa klimatförändringarna och stärka den biologiska mångfalden måste fortsätta konsekvent och med hänsyn till principerna om hållbar utveckling. Ålands engagemang för hållbarhet, med bland annat *Utvecklings och hållbarhetsagendan för Åland*, är något som landskapsregeringen aktivt lyfter internationellt och på EU-nivå.

Landskapsregeringen stödjer statsrådets ambition att fokus i åtgärderna för att uppnå klimatmålet för 2040 bör ligga på utsläppsminskningar. Men landskapsregeringen vill även framhålla vikten av fortsatta satsningar på förnyelsebar energi, ny teknik som klarar av att lagra energi och nya bränsleformer. Landskapsregeringen saknar skrivningar om förnyelsebar energi i statsrådets skrivelse. Landskapsregeringens har som målsättning att

göra Åland till en nod för hållbar energi i Norden, främst med avstamp i Ålands betydande potential för storskalig havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringen anser att det är viktigt att skrivelsen tydligt lyfter vindkraftens potential.

Som en del i att stärka den biologiska mångfalden ser landskapsregeringen att skydds jakt på predatorer måste vara möjligt i de fall då det är nödvändigt för att skydda en livskraftig stam av bytespopulationen.

Landskapsregeringen stödjer till fullo statsrådets formulering att det är viktigt att skydda skogens biologiska mångfald, men tillräcklig hänsyn måste tas till skillnaderna mellan medlemsstaterna och till förändrade omständigheter och möjligheter till skogsrelaterad näringsverksamhet måste identifieras, samt att skogspolitiken även i framtiden hör till medlemsstaternas nationella beslutanderätt.

Landskapsregeringen konstaterar även att det är bra att man för en diskussion på EU-nivå kring reglering av den digitala sektorn och artificiell intelligens, men vill samtidigt betona vikten av att EU skapar strukturer som också medger innovation och skapar möjligheter för tillväxt och entreprenörskap på dessa områden.

Övergripande säkerhet och ett starkare Europa

Landskapsregeringen konstaterar att frågan om övergripande säkerhet har blivit en allt viktigare del av EU-samarbetet i samband med att det geopolitiska läget har förändrats. Landskapsregeringen delar statsrådets generella uppfattning att Ålands demilitarisering och neutralisering är en viktig del av Finlands säkerhetspolitik och uppmuntrar Finland att fortsätta lyfta det på EU-nivå.

Landskapsregeringen står fullständigt bakom skrivningarna om att det starka stödet för Ukraina måste fortsätta. Landskapsregeringen ser vidare att det finns ett behov av att utveckla civil beredskap och stöder att det finländska försörjningsberedskapskonceptet främjas också på EU-nivå. Landskapsregeringen anser, liksom statsrådet, att det är viktigt för den övergripande säkerheten att jordbruk kan bedrivas lönsamt överallt i EU. För landskapsregeringen är det även viktigt att den gemensamma jordbrukspolitiken tar lokala förhållanden i beaktande. Det småskaliga jordbruket som finns på Åland måste ha förutsättningar att överleva och utvecklas inom ramen för EU:s jordbrukspolitik. Detsamma gäller fiskerinäringen där det för Åland är extra viktigt att det småskaliga, kustnära fisket bereds möjligheter att utvecklas.

Ett rent Östersjön är en förutsättning för en hållbar blå ekonomi, något som är viktigt för vår övergripande säkerhet. Detsamma gäller sjöfarten som är essentiell för den internationella handeln och för försörjningsberedskapen.

Hantering av migrationen

I skrivelsen fokuserar statsrådet på säkerhetspolitiska aspekter kring migrationen, vilket är viktigt. Landskapsregeringen framhåller att arbetskraftinvandring har positiva effekter för den ekonomiska tillväxten och att Finland och Åland idag behöver öka sin befolkning för att fylla kompetensbrister i arbetskraften och öka näringslivets konkurrenskraft. EU behöver därför fortsätta att vara en union som är attraktiv för nya medborgare och ett arbete behöver göras för att förutsättningarna för arbetskraftsinvandring kontinuerligt ska förbättras.

EU:s utvidgning

Landskapsregeringen håller med statsrådets skrivelser om att en utvidgning som baserar sig på kandidatländernas egna meriter och uppfyllandet av kriterierna för medlemskap stärker unionens säkerhet. I det här sammanhanget vill landskapsregeringen betona behovet av att utvidgningsprocessen främjar demokrati, rättsstatsutveckling och tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna i kandidatländerna, samtidigt som även unionens medlemsstater behöver fortsätta att kontinuerligt arbeta för att fortsätta upprätthålla och utveckla rättsstaten.

Ålands inflytande

I skrivelsen nämns Åland endast under rubriken *Lagstiftningen i Finland, inklusive Ålands ställning* enligt följande: "Behörighetsfördelningen i EU-ärenden mellan riket och Åland bestäms enligt självstyrelselagen för Åland. Ålands ställning bedöms separat i de skrivelser till riksdagen som gäller kommissionens förslag." Landskapsregeringen vill därför uppmärksamma statsrådet på följande frågor som berör Ålands inflytande.

Parlamentsplatsen

Ända sedan Finlands regering i sin proposition (RP351/1994 rd) klargjorde att en åländsk representation till Europaparlamentet är konstitutionellt berättigad har självstyrelsens myndigheter kontinuerligt framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Senast i samband med att Finland erhöll ytterligare en Europaparlamentsplats inför valperioden 2024-2029 väckte Ålands lagting ett initiativ till riksdagen i enlighet med 22 § i självstyrelselagen (1991:71) för Åland. Initiativet syftade till en ändring av vallagen (FFS 714/1998) så att Åland utgör en valkrets i valet till Europaparlamentet. Riksdagen förkastade lagförslaget i initiativet den 18.12.2023. Således väntar Åland fortfarande på att Finland ska uppfylla sina åtaganden och garantera en åländsk plats i Europaparlamentet.

Landskapsregeringens deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika

beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen vill framhålla att språket utgör det största hindret vid deltagandet i den nationella beredningen. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Ett stående problem är att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer att endast vissa delar av texten översätts, vilket inte alltid räcker till för att få en nödvändig helhetsbild. Det händer även att svarstiden i beredningssektionen är så kort att någon översättning till svenska inte hinner göras i tid och att landskapsregeringens kommentarer därför uteblir.

För att trygga Ålands möjligheter att påverka EU-ärenden, krävs från statsrådets sida ett kontinuerligt arbete med att informera berörda statstjänstemän om Ålands ställning i EU-ärenden, vikten av att informera landskapsregeringen i ett tidigt skede och att relevanta dokument översätts i tid.

Landskapsregeringen ser fram emot ett gott samarbete för att fortsätta bygga ett välfungerande EU som tar lokala förhållanden i beaktande och bidrar till att skapa ett bättre samhälle för alla ålänningar och finländare.

Minister

Ingrid Zetterman

Rättssakkunnig

Anna-Lena Sjöberg

FÖR KÄNNEDOM Europaparlamentariker Nils Torvalds
Riksdagsledamot Mats Löfström
Ålands lagting, Självstyrelsepolitiska nämnden
Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel